

Приложеният текст представлява актуална версия на нормативен акт. Този документ се предоставя от ТМА само с информационна цел за индивидуално ползване. За преводи на чужди езици и повече подробности по темата, включително обзори и анализи, се обръщайте към Албена Иванова, телефон/ факс (02) 951 6208, 951 5409 или E-mail: iso@tma-bulgaria.com

НАРЕДБА № 1 от 27.02.2003 г.

за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на азбест при работа

ДВ, бр. 32 от 08.04.2003 г., в сила от 9.07.2003 г.

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определят минималните изисквания за защита на работещите от съществуващи или потенциални рискове за здравето и безопасността при експозиция на азбест на работното място.

Чл. 2. Наредбата се прилага за дейности, при които работещите са или могат да бъдат експонирани на прах от азбест или азбестосъдържащи материали.

Чл. 3. Наредбата не се прилага за дейностите по чл. 2:

1. в морския транспорт;
2. във въздушния транспорт.

Чл. 4. (1) Работодателят е длъжен да уведоми дирекция "Областна инспекция по труда" (Д "ОИТ") и Хигиенно-епидемиологичната инспекция (ХЕИ) на територията, на която се намира предприятието за извършваните дейности по чл. 2.

(2) Работодателят представя на органите по ал. 1 информация за:

1. използваните видове и количества азбест;
2. извършваните дейности и прилаганите процеси;
3. произвежданите материали.

(3) При промени в обстоятелствата по ал. 2 се извършва повторно уведомяване.

(4) На работниците и/или техните представители се осигурява достъп до информацията по ал. 2.

Чл. 5. Забранява се прилагането на азбест чрез шприцоване, както и дейности, включващи използването на азбестосъдържащи изолационни или звуконепроницаеми материали с ниска плътност (по-малко от 1 g/куб. см).

Раздел II

Оценка на риска

Чл. 6. (1) За всяка дейност, при която може да възникне риск от експозиция на прах от азбест или азбестосъдържащи материали, рискът се оценява, за да се определят видът на азбеста и степенята на експозицията, на която работещите са изложени.

(2) Членове 4, 8, чл. 9, ал. 2, чл. 10, чл. 12, ал. 1, т. 2 и ал. 2, чл. 22, 23 и 24 не се прилагат, когато изследванията по ал. 1 показват, че измерената или изчислената концентрация на азбестови влакна във въздуха на работното място независимо от личните предпазни средства е:

1. за хризотил:
  - а) по ниска от 0,20 влакна в куб. см за осемчасов работен ден, и/или
  - б) кумулативната доза за тримесечен период е по-ниска от 12 влакна в куб. см;
2. за всички други видове азбестови влакна, самостоятелно или в смеси, включително и с хризотил:
  - а) по-ниска от 0,10 влакна в куб. см за 8-часов работен ден, и/или
  - б) кумулативната доза за тримесечен период е по-ниска от 6 влакна в куб. см.

(3) Оценката на риска по ал. 1 се обсъжда с работещите и/или техните представители.

(4) При настъпили съществени промени в обстоятелствата по чл. 2 се извършва нова оценка на риска.

Раздел III

Гранични стойности за концентрацията на азбестови влакна във въздуха на работното място. Измерване на концентрацията

Чл. 7. Концентрацията на азбестови влакна във въздуха на работното място, измерени или изчислени за 8-часов работен ден, не трябва да превишава следните гранични стойности: 0,6 хризотилови влакна в куб. см; 0,3 влакна в куб. см от всички останали видове азбест самостоятелно или в смес, включително и с хризотил.

Чл. 8. (1) За установяване спазването на граничните стойности по чл. 7 работодателят планира и

организира редовно извършване на измервания на азбест във въздуха на работната среда, осигуряващи представителни данни за персоналната експозиция на работещите.

(2) Концентрацията на азбест във въздуха на работната среда се измерва на всеки три месеца, както и в случаите, когато се въвеждат технологични и технически промени.

(3) Честотата на измерванията може да се намали до един път годишно, когато:

1. няма промени на работното място, и

2. резултатите от две предходни измервания не превишават половината от стойността, определена в чл. 7.

(4) Работещите или техните представители се информират предварително за пробовземането.

(5) Пробовземането се извършва от специалисти с подходяща квалификация. Взетите проби се анализират в акредитирани лаборатории.

(6) Измерването на азбест във въздуха на работната среда се извършва по референтния метод, посочен в приложение № 1, или по друг метод, осигуряващ еквивалентни резултати.

(7) При измерванията се отчитат само влакна, по-дълги от 5 μm , диаметър, по-малък от 3 μm , и съотношение дължина/диаметър, по-голямо от 3.

(8) В случаите, когато група от работници извършва идентични или подобни дейности на едно и също място и е изложена на еднакъв здравен риск, пробовземането може да се организира на групова база.

(9) Продължителността на пробовземането трябва да е такава, че чрез измервания или изчисления на среднопретеглена по време величина да се осигуряват представителни данни за експозицията за 8-часов период (една смяна).

(10) Продължителността на вземането на отделните проби се определя по приложение № 1, т. 6.

Раздел IV

Общи мерки за защита на работещите, които са или могат да бъдат

експонирани на прах от азбест или азбестосъдържащи материали

Чл. 9. (1) За всяка дейност, посочена в чл. 2, работодателят осигурява на работещите и техните представители подходяща информация за:

1. риска за здравето вследствие на експозиция на прах от азбест и азбестосъдържащи материали;
2. граничните стойности и необходимостта от мониторинг на въздуха;
3. хигиенните изисквания, включително забраната за пушене;
4. употребата на лични предпазни средства и защитно облекло;
5. специалните защитни мерки за ограничаване до минимум на експозицията на азбест.

(2) Работодаателят осигурява достъп на работещите и/или техните представители до резултатите от проведени измервания на азбест във въздуха и информация за значението на тези резултати.

Чл. 10. (1) Работодаателят осигурява прилагането на следните мерки за защита на работещите от експониране на прах от азбест или азбестосъдържащи материали:

1. местата, където се извършват дейностите по чл. 2, се ограничават и обозначават с предупредителни знаци; достъп до тях се осигурява само за пряко ангажираните работещи или работещи, чиито задължения изискват да бъдат там; в тези места тютюнопушенето се забранява;

2. определят се места, в които работещите да консумират храна и напитки без опасност от замърсяване с азбестов прах;

3. осигурява се подходящо работно или защитно облекло, по отношение на което се спазват изискванията на ал. 2;

4. на работещите се осигуряват подходящи сервизни помещения (бани и тоалетни), включително душовете, в случай на операции, свързани с прахоотделяне.

(2) По отношение на работното и защитното облекло се спазват следните изисквания:

1. те се съхраняват в предприятието;

2. изпирането може да се извърши извън предприятието, в специално оборудвани за това места, като в тези случаи облеклото се транспортира в затворени контейнери;

3. осигурява се разделно съхраняване на работното, защитното и личното облекло;

4. защитната екипировка се съхранява в предвидено за целта място и се проверява и почиства след всяка употреба; повредената екипировка се поправя или заменя с нова преди последващо използване.

(3) Мерките по ал. 1 и 2 са за сметка на работодателя.

Раздел V

Специални мерки за защита на работещите, които са или могат да бъдат

експонирани на прах от азбест или азбестосъдържащи материали

Чл. 11. (1) При дейности, при които се очаква превишаване на граничните стойности и прилагането

на технически мерки за ограничаване на концентрациите на азбест във въздуха на работната среда е практически неосъществимо, работодателят определя специфични мерки за защита на работещите, които включват:

1. осигуряване на подходящи дихателни и други лични предпазни средства, които трябва да се използват по предназначение;

2. поставяне на предупредителни знаци, които посочват, че е възможно превишаване на концентрациите, посочени в чл. 7.

(2) Работодаелят информира работещите и/или техните представители за предприетите мерки за защита преди започване дейностите по ал. 1.

Чл. 12. (1) При превишаване на граничните стойности, посочени в чл. 7, работодателят:

1. предприема действия за установяване на причините за това и във възможно най-кратък срок - съответни мерки за отстраняването им;

2. възможно най-бързо уведомява работещите за превишените стойности и за причините, довели до това;

3. прекратява работата в засегнатата зона до прилагане на мерки за защита на работещите.

(2) В случаите по ал. 1 работодателят провежда консултации с работещите и/или техните представители за мерките, които се предприемат, или ги информира за мерките, които са предприети в критични случаи.

(3) Работодаелят е задължен да извърши проверка на ефективността на мерките по ал. 1 чрез незабавно определяне концентрацията на азбест във въздуха.

(4) Когато експозицията не може да се намали чрез други средства, като временна мярка работодателят осигурява индивидуална респираторна предпазна екипировка. Времето за носене се определя съгласно указанията на производителя.

Раздел VI

Мерки за намаляване на експозицията на азбест

Чл. 13. Работодаелят е длъжен да използва всички технологични и технически възможности за замяна на азбеста с по-малко опасни заместители с оглед осигуряване на по-добра защита на работещите.

Чл. 14. За всички дейности по чл. 2 експозицията на работещите на прах от азбест или азбестосъдържащи материали трябва да се сведе до най-ниското практически достижимо ниво. Най-ниското практически достижимо ниво не може да надвишава граничните стойности, посочени в чл. 7.

Чл. 15. Работодаелят е задължен да осигурява прилагането на следните мерки за намаляване на експозицията:

1. количеството на използвания азбест да се ограничава до техническия минимум;

2. броят на работещите, които са или могат да бъдат изложени на прах от азбест или от азбестосъдържащи материали, да се намалява до най-ниския възможен брой;

3. работните процеси да се организират така, че да не се отделя азбестов прах във въздуха; при невъзможност прахът се отстранява възможно най-близо до мястото на източника;

4. редовно и ефективно да се почистват и поддържат всички сгради и/или предприятия, съоръжения и оборудване, свързани с обработването и преработването на азбест;

5. азбестовата суровина да се съхранява и транспортира в подходящи затворени опаковки;

6. отпадъците да се събират и отстраняват от работното място възможно най-бързо, в подходящи затворени опаковки с етикет, посочващ, че съдържат азбест; тези мерки не се прилагат за дейности, свързани с добив на азбест;

7. третирането на отпадъците да се извършва при спазване изискванията на Закона за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците в околната среда.

Раздел VII

Дейности по разрушаване или демонтаж на азбест и азбестосъдържащи материали

Чл. 16. (1) Преди започване на дейности по разрушаване или демонтаж на азбест и/или азбестосъдържащи материали от сгради, конструкции, предприятия, инсталации или от кораби работодателят изготвя план за работа.

(2) В плана за работа се определят мерките, които са необходими за осигуряване на безопасността и здравето на работещите, като се предвижда и:

1. демантиране на азбеста и/или азбестосъдържащите материали преди прилагане на техники за разрушаване навсякъде, където е практически възможно;

2. осигуряване на лични предпазни средства, посочени в чл. 11, ал. 1, т. 1, където е необходимо.

(3) Планът за работа трябва да съдържа:

1. вид и очаквана продължителност на дейностите;
2. място на извършване на дейностите;
3. работните процеси, които включват работа с азбест или азбестосъдържащи материали;
4. характеристиките на използваното оборудване за:

а) защита и отстраняване на замърсяването с азбестов прах на персонала, ангажиран с работа с азбест;

б) защита на групи лица, които са на мястото на извършваната работа или в близост до него;

5. предвидени мероприятия за опазване на околната среда.

Чл. 17. Дейностите по разрушаване или демонтаж на азбест и/или азбестосъдържащи материали от сгради, конструкции, предприятия или инсталации, както и от кораби се извършват след получаване на разрешение от директора на ХЕИ на територията, на която се извършват.

Чл. 18. (1) За получаване на разрешение по чл. 17 работодателят представя в ХЕИ два екземпляра от следните документи:

1. заявление за издаване на разрешение за разрушаване или демонтаж на азбест и/или азбестосъдържащи материали от сгради, конструкции, предприятия или инсталации, както и от кораби;

2. копие от съдебното решение за регистрация и удостоверение за актуалното състояние на съдебната регистрация;

3. план за работа;

4. списък на ангажираните работници.

(2) При констатиране на непълноти в представените документи в тридневен срок от постъпването им директорът на ХЕИ изпраща съобщение на работодателя за представяне на необходимите документи.

(3) Работодателят отстранява непълнотите в 30-дневен срок от получаване на съобщението по ал. 2.

(4) Когато непълнотите не са отстранени в срок, документите по ал. 1 се връщат на работодателя, а производството по издаване на разрешението се прекратява.

(5) До отстраняване на непълнотите сроковете по чл. 19 спират да текат.

Чл. 19. (1) В 10-дневен срок от подаването на заявлението или от отстраняване на непълнотите директорът на ХЕИ по служебен път изпраща документите по чл. 18, ал. 1 за становище от регионалната инспекция по околната среда и водите (РИОСВ), на чиято територия се намира обектът за разрушаване или демонтаж на азбест или азбестосъдържащи материали.

(2) Регионалната инспекция по околната среда и водите изпраща становище до директора на ХЕИ в 14-дневен срок от датата на получаване на документите. В случай че в определения срок директорът на ХЕИ не получи становище от РИОСВ, се счита, че инспекцията няма забележки по представените документи.

(3) Директорът на ХЕИ уведомява работодателя в случаите, в които становищата на ХЕИ и/или РИОСВ изискват допълване или промени в плана за работа.

(4) В случаите по ал. 3 работодателят е длъжен да съобрази препоръките и в срок 30 дни от съобщаването им да представи коригиран план за работа.

Чл. 20. (1) Разрешението за разрушаване или демонтаж на азбест или азбестосъдържащи материали се издава от директора на ХЕИ в срок 5 дни от получаване на положително становище на РИОСВ.

(2) В случаите на неизпълнение на препоръките по чл. 19, ал. 3 директорът на ХЕИ прави мотивиран отказ за издаване на разрешение и писмено уведомява работодателя.

Чл. 21. Директорът на ХЕИ по служебен път уведомява Д "ОИТ" и РИОСВ, дала становище по документите, за издадените разрешения по чл. 17.

Раздел VIII

Оценка на здравословното състояние на работещите, които са или могат да бъдат експонирани на прах от азбест или азбестосъдържащи материали. Регистър на работещите

Чл. 22. (1) Работодателят осигурява оценка на здравното състояние на работещите:

1. преди експонирането на азбестов прах;

2. най-малко на три години по време на експозицията.

(2) Оценката по ал. 1 включва специфично изследване на гръдния кош.

(3) При оценката на здравното състояние на работещите се спазват изискванията на приложение № 2.

(4) За всеки работещ службата по трудова медицина води здравно досие.

(5) Службите по трудова медицина определят и препоръчват на работодателя индивидуални защитни или предпазни мерки.

(6) Когато е необходимо, мерките по ал. 5 могат да включват извеждане на работещия от средата,

в която има азбестов прах.

(7) Службите по трудова медицина дават на работещите съвети и информация за здравето наблюдение, което следва да се извършва след преустановяване на експозицията на азбестов прах.

(8) Работещите или работодателят могат да поискат обсъждане с лекаря от службата по трудова медицина на предвидените в ал. 5 и 6 защитни и предпазни мерки.

Чл. 23. (1) Работодателят води регистър на работещите, които извършват посочените в чл. 2 дейности.

(2) Регистърът по ал. 1 трябва да включва данни за вида и продължителността на извършваните дейности, както и за риска, на който са изложени работещите.

(3) На службите по трудова медицина се осигурява достъп до регистъра.

(4) На работещите и/или техните представители се осигуряват обобщени данни, изготвени въз основа на информацията, включена в регистъра.

(5) На всеки работник се осигурява достъп до информация от регистъра, отнасяща се до него.

(6) Работодателят е длъжен ежегодно да представя копие от регистъра на съответната ХЕИ.

Чл. 24. Регистърът по чл. 23 и личното здравно досие по чл. 22, ал. 4 се съхраняват най-малко 30 години след преустановяване на експозицията.

Чл. 25. Националният център по хигиена, медицинска екология и хранене води регистър на всички признати случаи на азбестоза и мезотелиом съгласно изискванията на Наредбата за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести, приета с ПМС № 79 от 2001 год. (ДВ, бр. 33 от 2001 г.).

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на тази наредба "азбест" са следните влакнести силикати: актинолит CAS № 77536-664; амозит CAS № 12172-73-5; антофилит CAS № 77536-67-5; хризотил CAS № 12001-29-5; крокидолит CAS № 12001-28-4; тремолит CAS № 77536-68-6

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Наредбата се издава на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда.

§ 3. Указания по прилагане на наредбата дават министърът на здравеопазването и министърът на труда и социалната политика.

§ 4. Наредбата влиза в сила 3 месеца след обнародването ѝ в "Държавен вестник", а приложение № 1 към чл. 8, ал. 6 - 12 месеца след обнародването на наредбата.

Приложение № 1 към чл. 8, ал. 6 (В сила от 9.04.2004 г.)

Референтен метод за измерване на съдържанието на азбеста във въздуха на работното място

1. Пробите се вземат в дихателната зона на работника, т. е. вполусфера с радиус 300 mm пред лицето, измерен от средната точка на линията, свързваща ушите.

2. Използват се мембранни филтри (целулозно естерна или целулозонитратни) с размер на порите от 0,8 до 1,2 μm, разграфени на квадратчета с диаметър на диска 25 mm.

3. Използва се открит филтродържател с цилиндричен удължител от 33 до 44 mm пред филтъра, ограничаващ ефективна повърхност на филтъра с минимален диаметър 20 mm. При пробовземането удължителят се насочва надолу (в посока към земята).

4. Използва се портативна батерийна помпа, която работникът носи наколана или в джоба си, със стабилизирани дебит с начална стойност 1,0 ± 5% L/min, който трябва да се поддържа през периода на пробовземането в границите ± 10% от началната стойност.

5. Времето на пробовземането трябва да се измерва с точност до 2%.

6. Оптималният брой на влакната върху филтъра е в границите 100 - 400 влакна/mm².

7. Целият филтър или част от него се поставя върху предметномикроскопско стъкло, обезцветява се чрез ацетон-триацетиновия метод и се покрива с покривно стъкло.

8. Преброяването на влакната се извършва чрез бинокулярен микроскоп със следните принадлежности:
- Кохлерово осветление
- Аббе или ахроматичен фазовоконтрастен кондензор. Фазовоконтрастнотоцентриране трябва да е независимо от когенноцентриращия механизъм.

- Фазовоконтрастен позитивен ахроматичен обектив с числена апертура 0,65 до 0,70, увеличение 40 пъти и фазово-рингова абсорбция в границите от 65 до 85%.

- Окуляри с увеличение 12,5 пъти (поне единият да позволява вмъкването на окуляр микрометър и да е фокусиращ тип).

- Уолтън-Бекет окулярен микрометър - кръг с диаметър 100 ± 2 μm приспецифицирания обектив и окуляри, проверени с обект микрометър.

9. Микроскопът се юстира (настройва) според изискванията на производителя и границата на детекция се определя чрез фазовоконтрастен тестов препарат, при което трябва да бъдат видими линиите до код 5 на AIA тестов препарат или до 5-и блок на HSE/NPL марка 2. Тази процедура се извършва всеки ден преди започване на работа.

10. Влакната в пробите се броят по следните правила:

10.1. Броимо е всяко влакно с дължина над 5 μm, диаметър - под 3 μm и съотношение дължина/диаметър, по голямо от 3, което не докосва частица с максимален диаметър, по-голям от 3 μm.

10.2. Всяко броимо влакно, двата края на което се намират в еднозрително поле, се преброява като едно влакно, а влакно, имащо само един край в полето, се брои като половин влакно.

10.3. Зрителните полета се избират на принципа на случайния подбор от ефективната (експонираната) повърхност на филтъра.

10.4. Агломерат от влакна, който в една или повече точки на дължината си изглежда цял и неделим, но в други точки се разделя на отделни нишки (разцепени влакна), се брои като отделно влакно, ако отговаря на описанието на чл. 8, ал. 7, като измереният диаметър отговаря на този на неделимата част, а не на разцепената.

10.5. В агломерат от влакна, в който отделните влакна се докосват или пресичат, влакната се броят поотделно, ако са разграничени достатъчно, за да се определи отговарят ли на описанието на чл. 8, ал. 7. Ако не се разграничават отделни влакна, отговарящи на дефиницията, агломератът се брои като едно влакно, ако взет като цяло отговаря на дефиницията за влакно в чл. 8, ал. 7.

10.6. Ако повече от 1/8 от повърхността на зрително поле е покрита с агломерати от влакна и/или частици, зрителното поле се анулира и се брои друго.

10.7. Преброяват се 100 влакна в минимум 20 зрителни полета или се изследват 100 зрителни полета.

11. Средният брой влакна в едно зрително поле (площта, ограничена от окулярния микрометър на Уолтън-Бекет) се изчислява чрез разделяне на броя на преброените влакна на броя на изследваните зрителни полета. Влакната, преброени върху маркировката на филтъра (филтърът е разграфен с линии) и от замърсяването му, трябва да са под 3 влакна/100 зрителни полета, което се проверява при изследване на празна проба.

12. Концентрацията на влакната във въздуха (C) се изчислява в брой влакна в куб. см по следната формула:

$$C = \frac{a \times f}{b \times V},$$

където:

a е броят влакна в зрително поле;

f - експонираната площ на филтъра в mm²;

b - площта на зрителното поле в mm²;

V - обемът на аспирирания въздух в куб. см.

Приложение № 2 към чл. 22, ал. 3

Изисквания, които следва да се спазват при оценка на здравословното състояние

1. Медицинското наблюдение включва минимум:

- водене на досиета за професионалния маршрут и здравно състояние;
- персонално интервю;
- клинично изследване на гръден кош;

- функционално изследване на дихателните органи.

2. Други изследвания, включително рентгенография (стандартен формат) нагръден кош и лабораторни тестове, като цитологично изследване на храчки, са желателни. Провеждането на тези изследвания се решава за всеки работещ във връзка с медицинския преглед, като се вземат под внимание най-новите научни постижения на трудовата медицина.

3. Списък на заболяванията, които може да предизвика експозицията на азбестови влакна:

- а) азбестоза;
- б) мезотелиом;
- в) карцином на белия гроб;
- г) гастроинтестинален карцином.

4. Службата по трудова медицина трябва да е запозната с условията на труд, включително степента на експозицията на всеки работещ.